

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

vítáme vás u jubilejního třicátého Kompostu. Je pro nás velkým potěšením pracovat každý měsíc s rozrůstajícím se množstvím materiálu k tvorbě kompostové náplně. A to nejen v rozsahu, ale i v širší tematického záběru. Že zralý „kompost“ je využíván k obohacení našeho okolí, se můžete přesvědčit hned v úvodní rubrice v článkách s novinkami ze ZŠ Čestice. Ta se pro nás stala příkladem pozitivních změn díky vůli a zápalu několika málo nadšených a zodpovědných lidí.

Když už jsme nakousli téma osobní zodpovědnosti, dovoluji mi krátké zamyšlení, které se do nového čísla ve formě článku již nevešlo. V minulém Kompostu jsme vás informovali o chystaném referendu k výstavbě kontroverzního dřevozpracujícího podniku u Vodňan. To proběhlo ve dnech 23. a 24. května. Dvě třetiny zúčastněných se vyslovily proti chystanému záměru. Bohužel referendum není pro zastupitelstvo města závazné. Do zákonem uznané hranice účasti 35 % totiž chybělo pouhých 118 hlasů. I když se v celorepublikovém průměru voleb do evropského parlamentu (jejichž součástí

Foto -jj-

referendum pro obyvatele Vodňan bylo) účastnilo pouze 18 % lidí a 33 % ve Vodňanech je tedy výrazným nadprůměrem, jistá pachuč z tak těsného rozdílu mezi závazným a doporučujícím výsledkem zůstává. Někdy je každý jednotlivý hlas znát a přestává být nepatrnou kapkou v moři. Měli bychom to mít na paměti. Pevně věřím, že zastupitelstvo i tak rozhodne dle hlasu občanů, kteří cestu k urnám vážili.

Přejeme vám mnoho nabytých informací z nového čísla našeho časopisu a spoustu možností měnit důležité věci.

Hezký začátek léta, váš Kompost. -jj-

Z obsahu tohoto čísla:

Až se jaro zeptá , co jsme dělali.....	2
Vítání ptačího zpěvu v Radomyšli.....	3
Den Země.....	3
Pozoruhodný výlet na smetiště.....	3
Den Země v Předslavicích.....	4
Lobotomie kůrovcem aneb.....	4
Stromy běžné a zajímavé? - XXVII.....	6
Neperme se s přírodou - 4. díl.....	7
Večer s dokumentem 4. - Český sen.	8
Stromy a jejich vliv na mikroklima....	9
K zamyšlení o „údržbě“ PP.....	10
„Kolchoz Jih“ - politický handl.....	10
Řeka ve městě – prostor pro život....	11
Veget na pokračování – 28. díl.....	15
Jantarka blízko nás.....	15
Letní vyprávění o krásném bílém.....	15
Honza Knížek a jeho povídky.....	16
Zapomenuté kouty Strakonicka.....	18
„Vieš, Pavlík, to sú len také kecy“.....	19

Ohlédnutí

Až se jaro zeptá, co jsme dělali v naší školní zahradě...

... odpovíme, že jsme se v zimě nenudili – do listopadu probíhala rekonstrukce školní budovy (zateplení, výměna oken) a od té doby jsme uklízeli a napravovali způsobené škody. Práce víc než dost, ale vzhledem k neobvyklému průběhu letošní zimy máme téměř hotovo.

Znovu jsme vybudovali stezku pro bosé nohy, upravili naši „venkovní učebnu“, nesčetněkrát čistili tůňku a její okolí od polystyrenu, stáhli drny a upletli vrbové plůtky okolo nově vytvořených ploch pro louky (modrá zvonečková a česká květnice), vyrobili jsme nové lavičky pro sedací kout u zeleninových záhonů, s pomocí pana školníka jsme instalovali u zahrady krmelec (on vyrobil, my natřeli) a doplňovali do něj dobroty, opravujeme a dosazujeme meze, připravili jsme nové záhony pro naše nejmenší žáčky. Ti si oblíbili tu část zahrady, kde jsme z velkých kmenů, pilin a štěpkovaného dřeva zhotovili obrovské broukoviště. Naši nejmenší si ho pojmenovali Pirátská loď a průběžně ho „vylepšují“, proto jsme jim v tomto koutě zahrady udělali i písčoviště a ohniště. Malí šikulové ze školní družiny nám za odměnu postavili v zahradě májku – odkornění kmene a stavbu zvládli Ládík s Davidem ze 4. třídy, pomáhal jim Matěj ze 2. třídy. Z našeho nasbíraného kamene jsme postavili suchou zídku okolo záhonu v zahradě – byl to takový malý trénink na bylinkovou spirálu, do které jsme se pustili v těchto dnech s většími dětmi.

Foto Marie Linhartová

Abychom jen nepracovali, tak jsme si vysazovali i nové „dobručky“ – ostružiníky, maliníky, angrešt, mišpuli, dřín... Mnoho keřů jsme objednali z občanského sdružení „Pro živou krajinu“ v Jindřichově Hradci a všechny krásně rostou. Pro potěchu oka i ducha máme také kaliny a klokoče, pro hmyz zimolezy, řešetlák a růže. Díky spolupráci s Ing. M. Šobrem jsme si zasadili původní odrůdy jabloní – v zahradě máme Českou pohádku a Letní průsvitné, další druhy jsme vysazovali u cesty za naší zahradou. Ve spolupráci s obecním úřadem Čestice tak vznikla krásná jabloňová alej.

Připravili jsme záhony, které právě osíváme „Strakonickou loukou“ a „Lednickou radostí“. Tyto květinové směsi jsou výstupy výzkumné práce na ZF MENDELU. Získali jsme je díky vstřícnosti paní docentky Ing. T. Kuťkové a Ing. K. Klasové a jejich ochotě ke spolupráci – děkujeme!

Napájející se křivky obecné, foto Marie Linhartová

V dílnách jsme vyrobili další budky, které jsme začátkem roku pověsili na stromy v zahradě. Děti v kroužku keramiky vytvářejí popisky stromů rostoucích v našem arboretu a pan školník nám vyrábí další dřevěné lavičky. Práce je před námi ještě dost... Děti v Dřešině a Prkošíně monitorovaly letošní jarní migraci žab. Tentokrát byl průběh úplně jiný než loni. Příjemné bylo to, že se do akce letos zapojilo více dětí. V letošním školním roce zahájil činnost i včelařský kroužek pod vedením Ing. Petra Vlažného, díky němuž máme v zahradě i dva úly. Dnes jsme se byli podívat, jak naše včelky žijí - viděli jsme líhnoucí se mladé včelky i trubce, dozvěděli se mnoho zajímavého z jejich života a zjistili, že máme moc „hodné“ včelky, kterých se nikdo nemusí bát.

Tak to je od nás zhruba vše... Marie Linhartová, ZŠ Čestice

Vítání ptačího zpěvu v Radomyšli

V sobotu 26. dubna organizovala Jihočeská pobočka ČSO a ZO ČSOP Blatná tradiční Vítání ptačího zpěvu, tentokrát v Radomyšli. Na akci měli zastoupení i strakoničtí MOPíci. Pan RNDr. Petr Pavlík nám nejprve nabídl různé tiskoviny s ornitologickou tematikou a pak jsme pozorovali čapí hnízdo v Radomyšli, které je zde prý více než 50 let. Poté jsme přešli auty k Leskovicím do lokality "mokřina u Radomyšle". Zde pan Petr Louda kroužkoval 3 samečky a jednu samičku pěnice černohlavé (*Sylvia atricapilla*), pěnici hnědokřídrou (*Sylvia communis*), pěnici pokřovní (*Sylvia curruca*) a budníčka menšího (*Phylloscopus collybita*). Chytil se též netopýr (více o těchto pozoruhodných tvorech viz například článek Ing. Viléma Hrdličky „Tati, máš na balkonu netopýra...“ v [Kompostu č. 3/2012](#)). Poslouchali jsme zpěv ptáků - krutihlava obecného (*Jynx torquilla*), slavíka obecného (*Luscinia megarhynchos*) a rákosníka proužkovaného (*Acrocephalus schoenobaenus*). Z bahňáků byli k vidění vodouši bahenní (*Tringa glareola*), vodouš rudonohý (*Tringa totanus*), bekasína otavní (*Gallinago gallinago*), z vrubozobých husy velké (*Anser anser*), lžičáci pestří (*Anas clypeata*) a čírky modré (*Anas querquedula*). Pan Pavlík přilákal na nahrávku chřástala vodního (*Rallus aquaticus*). Z měkkýšů jsme našli hlemýžď zahradního (*Helix pomatia*), páskovku keřovou (*Cepaea hortensis*), vlahovku narudlou (*Monachoides incarnatus*), jantarku obecnou (*Succinea putris*) a plovatku bahenní (*Lymnaea stagnalis*). Místo kuňky jsme viděli ropuchu obecnou (*Bufo bufo*) a skokana (*Rana sp.*). V mokřině prý kvetou masožravé rostliny bublinatky (podle Ing. Radima Pauliče bublinatka jižní – *Utricularia australis*). Terén byl trochu horší, ale počasí přívětivé. Kromě pozorování krásného ptactva jsem si odnesla také ponaučení, že při hledání ptačích hnízd je třeba dávat pozor, abychom k hnízdu nevyšlapali cestičku pro případného predátora. Panu Petru Pavlíkovi a Petru Loudovi patří velký dík za vydařenou akci.

Eva Legátová

Tři pěnice v ruce pana Petra Loudy, foto Josef Legát

Den Země

V úterý 22. 4. 2014 jsme ve škole oslavovali Den Země. Na počest svátku jsme na školní zahradě a u cesty za školou zasázeli

Foto Marie Linhartové

původní odrůdy jablek (Malinové, Holovouské, Hammersteinovo, Coxova reneta, Sudetská reneta, Borovinka...)

Každá třída vysadila jeden stromek - vložila jej do jámy, kterou připravil pan Havlíček a pan školník Petráš pod velením paní ředitelky a paní učitelky Marie Linhartové za asistence pana starosty Milana Žejdla. Ten provedl i odborný řez stromků.

První dvě hodiny měl na zasazení první stupeň, třetí a čtvrtou hodinu zasázeli stromky žáci druhého stupně. Sázeli jsme hlavně jabloně. Některé třídy si u svého stromu postavily i vlastní stavby z kamenů, například pyramidu nebo číslo své třídy.

Když si každá třída zasadila svoji jabloň, tak si pak prohlédla práci těch ostatních. Každé třídě se dílo povedlo a všichni byli rádi, že jsme přispěli svou prací ke zlepšení životního prostředí na naší Zemi.

Karolína Levá, ZŠ Čestice

Pozoruhodný výlet na smetiště

Ve středu 23. 4. 2014 jsme měli možnost jet se podívat na místo, kam se my sami tak snadno nedostaneme, ale zato se podílíme na jeho postupném zaplňování tunami odpadků – mám na mysli prostor nedaleko obce Vydlaby na Písecku, sloužící našemu a píseckému okresu. Exkurzi organizovala Ekoporadna naší knihovny a zúčastnilo se jí přes třicet dospělých i několik dětí školního věku.

Je to zvláštní pocit, když člověk jedním pohledem obsáhne hromadu nepořádku a v dálce idylickou krajinu ozdobenou věží putimského kostelíka. Už jsem jednou něco podobného viděla: bylo to na přednášce

Nezáviděníhodná práce třídiček odpadu, foto -ah-

jich nepropustnost. U keřů by to nehrozilo, jenže v takových porostech by se těžko likvidovaly nálety větších dřevin, a tak nezbyvá, než aby zde rostla jen nízká, často sečená tráva. Území tak připomíná jakousi step, ne-li poušť, což opravdu není to, co by krajina potřebovala a čeho by v ní mělo přibývat. A zatím bohužel přibývá. Je na nás, jak to bude dál... **-ah-**

o Indii, kde nám mimo jiné promítli fotografii pohádkového růžovozlatého pomníku Tádž Mahalu a v popředí byly vidět naházené papíry a petky.

Ročně přibude na skládku asi 25 000 tun odpadků, z toho přibližně jedna třetina pochází ze Strakonicka. Další informace viz [zde](#).

Snad přece jen nastanou lepší časy a množství odpadků se omezí, možnosti recyklovat jednotlivé materiály se rozšíří... tohle všechno je možné, ale to nic nemění na tom, že v krajině zůstane mnoho obřích skládek ukrývajících neuvěřitelné množství zdravotně závadné hmoty, jejíž rozložitelnost se počítá na dlouhá léta. Aby se toxické látky nedostaly do spodních vod, nesmějí zde být nyní ani v budoucnu žádné stromy, protože jejich kořeny by mohly prorůst až do nejspodnějších vrstev a narušit je-

Den Země v Předslavicích

V nově rekonstruované budově víceúčelového kulturního centra v Předslavicích se k příležitosti oslav svátku Dne Země konala 3. května ekologicky motivovaná událost nejen pro děti. Té se zúčastnilo více než dvacet návštěvníků, z níž více než polovina byly děti. Program akce začal krátce po čtrnácté hodině ve společenském sále, kde jsem připravil přednášku s besedou na téma třídění odpadů, během níž bylo možné zhlédnout také krátká tematická videa. Samozřejmě nechyběly ani soutěže, ve kterých děti získaly zajímavé ceny.

Tato ekologicky motivovaná událost měla pokračování 11. května. A to společným úklidem obce. Jsem velice potěšen, že oproti minulému roku se množství vyhozených odpadů o více než polovinu snížilo.

Rád bych tímto poděkoval všem zúčastněným. Poděkování také patří společnostem Asekol, Ekolamp, Ekonom a Ekoporadně při Šmidingerově knihovně za zajímavé ceny do soutěží a informační brožury týkající se ekologických témat. **Petr Vittek**

Část účastníků akce, foto Petr Vittek

Překopávky

Lobotomie kůrovcem aneb psychologická válka na Šumavě

Nikdy v minulosti snad nebyl spor o podobu hospodaření v NP Šumava vyostřenější, než je právě nyní. A to možná není zdaleka všechno, možná se nacházíme teprve na začátku. Pokud jsme si mohli až doposud myslet, že se jedná o pouhé faktické nedorozumění a pletení pojmů, nyní můžeme s jistotou tvrdit, že jde o cílenou diskreditaci zdravého rozumu, demagogii a manipulaci veřejným míněním ve prospěch a rukama vlivných lobbistických skupin, usilujících o snížení ochranného statusu našeho největšího národního parku, jeho otevření komerčním zájmům a zájmům místních samospráv. Zároveň by mělo dojít k oslabení a rozkladu struktur hájících zájmy ochrany přírody, konkrétně těch, kvůli kterým byl národní park Šumava vyhlášen. V posledních několika letech docházelo k cílenému odstraňování vědeckých kapacit - členů vědecké rady aj. z jejich funkcí. Na místo ředitele NP byly politicky dosazeny dvě z mého pohledu nekompetentní osoby. Na konci dubna se rozhořela jiskřička naděje, když ministr životního prostředí Richard Brabec odvolal ředitele parku Jiřího Máňka. Ten nechvalně proslul zejména svojí aktivní snahou vyřadit Šumavu ze seznamu mezinárodně uznávaných národních parků. Chtěl Šumavu přeradit z kategorie II (národní parky) do kate-

gorie IV (tzv. chráněná území se speciální péčí), což by znamenalo faktický zánik NP. Na jeho místo byl dosazen Pavel Hubeň, který pracoval 21 let jako šéf CHKO Šumava. Svou fundovanost potvrdil hned jedním z [prvních rozhovorů](#), který poskytl médiím a odpovídá zde na konkrétní dotazy týkající se dalšího směřování NP. Ve své funkci má setrvat až do doby jmenování ředitele, vzešlého z chystaného výběrového řízení.

Proč byla jména pánů Stráského a Mánka v souvislosti s destabilizací situace na Šumavě tak často skloňována? Jednoduše proto, že zde byl několikrát porušen zákon. V rozporu s ním byla v NP použita chemie (více [zde](#)), blokádu nezákonné těžby v oblasti Ptačího potoka rozehnala Policie ČR, ačkoli byla posléze rozhodnutím soudu označena jako oprávněná (více [zde](#)). Pro nezaujatého pozorovatele musí nutně vyvstat otázka, s jakou motivací je tímto způsobem v našem největším národním parku postupováno. Pokud jste čekali nějakou vznešenější odpověď, než zisky komerčních subjektů z obchodování a spekulací se dřevem a s cennými územími, tak vás patrně zklamou. Tajností nejsou ani konkrétní jména, která se na této mediálně-lobbistické masáži podílejí. V jejich středu stojí vlivní hlubočtí zastupitelé - senátor Tomáš Jirsa a Pavel Dlouhý (oba ODS). Chapadla pak vystřelují k oběma bývalým ředitelům NP, ale i do sfér nejvyšších - k exprezidentu Václavu Klausovi a současnému prezidentu Miloši Zemanovi. Druhý jmenovaný se v posledních měsících stal jedním z nejhlasitějších představitelů „protišumavské revoluce“. Více se o těchto personálních souvislostech dočtete v [tomto článku](#).

Ve stejné době, kdy byly připravovány nezákonné postupy za hlasité podpory některých starostů šumavských obcí – např. modravského Antonína Šubrta, vstupují do hry vedením národního parku zaplacené profesionální PR agentury, aby se pokusily něco provést s veřejným míněním (viz např. [zde](#)). Neaktivnější v tomto ohledu byla agentura Bison & Rose, která

Foto -jj-

vymyslela živý a zcestný, ale přesto úderný slogan pro svou novou kampaň – „kúrovcová kalamita tisíciletí – chráníme Šumavu, ne kúrovce“. A tak se pánové Stráský a Mánek stali ze dne na den ústředními hráči v křížové výpravě „za záchranu Šumavy“. Že byla celá kampaň uměle vykonstruována k předpokládanému výsledku, přiznává i agentura samotná v rozboru jedné ze svých mnoha případových studií [zde](#). Velké peníze tekoucí z peněženek vlivných šumavských zájmových skupin v posledních letech podobným stylem zaplavovaly i jihočeská regionální média (Deníky Bohemia, Jihočeské týdeníky a mnoho dalších) články o vševědoucích lesních hospodářích, zlých vědcích a ekolozích a neochvějně pravdě o konečném řešení šumavské otázky (některé nepravdy zejména z úst senátora Jirsy byly vyvráceny v [tomto článku](#)). V části laické veřejnosti se jim dozajisté podařilo vyvolat dojem toho, že ochránci přírody, vědci a neziskové organizace usilují o zánik šumavské přírody nebo dokonce ochranu kúrovce. Dává vám to snad nějaký smysl? Že se tento kolovrátek roztočil opravdu na plné obrátky a že na jeho lep naletěli mnozí, se můžeme přesvědčit dnes velmi často a někdy nezbyvá nic jiného než němý úžas. Když si v čerstvém ranním deníku přečteme od spisovatele a botanika Václava Větvíčky názor, že největší prohrou pro Šumavu bylo vyhlášení národního parku, někde se asi stala chyba, a to velká. Že není příliš daleko od slov k činům, nás před několika dny přesvědčil bývalý komunista Jan Veleba (nyní SPO), který vyzývá k otevřenému boji proti skupinám nazývaným oblíbeným pojmem ekoteroristé (více viz [zde](#)). Nejdále se však pustil nejvyšší představitel naší politiky – prezident Miloš Zeman. Společně s lesníkem Petrem Martanem odhalili na Bučině u Kvildy pamětní desku údajným viníkům „šumavské katastrofy“ (viz [zde](#)). Trapnost, ale i nebezpečnost situace na Šumavě velmi trefně shrnuje jeden z posledních dílů pořadu „Nedej se“ ([zde](#)).

A o co se na Šumavě hraje nyní? Plán péče na další tři roky byl schválen na konci dubna. I když se mělo jednat o materiál kompromisní, objevují se v něm body, které ztlačí vyhlídky Šumavy na plnohodnotnou ochranu. Jednoznačnými pozitivy je nepřijetí návrhu bývalého ředitele Mánka na vyškrtnutí Šumavy ze seznamu mezinárodně uznávaných národních parků a také odmítnutí kontroverzní stavby lanovky v oblasti Hraničnicku. Materiál však rovněž snižuje plochu bezzášahového území z 30 na 23 %, což může znamenat výrazné ohrožení některých lokalit developerskými tendencemi (více [zde](#)). Již dlouhá léta se snaží vlivné skupiny kolem jmenovaných politiků protlačit zákon, dle kterého by měla být příroda na Šumavě řízena jiným ustanovením, než je dobře fungující zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Zajímavým vývojem prošel senátní návrh zákona, který se podobně jako schválený plán péče snaží oslabit některé nástroje ochrany přírody. Zejména se jedná o rozlohu I. zón NP, které mají zahrnovat pouze 26 % plochy parku. Současné vědecké poznatky však shledávají plochu vhodnou k ochraně v první zóně přibližně na ploše 50 %. Dalšími body, kvůli kterým je nový zákon vědeckou komunitou odmítán, je přílišná benevolence pro místní samosprávy a stavební aktivity v nejvzácnějších šumavských oblastech (o výtkách stínové vědecké rady k tomuto

návrhu se dočtete [zde](#)). Návrh zákona se nyní dostává do zajímavé schizofrenní situace. Zatímco vědecké a ochranářské skupiny jej odmítají pro to, že je „ochranářsky“ nedostatečný, prezident Zeman jej vetoval, protože se mu zdá příliš „ochranářsky“ radikální. O výroku pana prezidenta k tomuto vetu si udělejte obrázek sami – podle jeho vyjádření by bylo nejlepší národní park na Šumavě zcela zrušit (více [zde](#)).

I když se jeví současná šumavská problematika jako velmi složitá, po rozmotání zašmodrchaného klubka souvislostí vyplouvají na povrch dva protichůdné pohledy na ochranu Šumavy a dva tábory lidí, které je hájí. Na jedné straně ti, kteří chtějí šumavský národní park zachovat pro jeho jedinečné přírodní hodnoty, pro které byl zřízen. Na druhé straně ti, kteří by rádi křehké přírodní dědictví rádi využili pro své vlastní obohacení. K této skupině můžeme přičíst rovněž ty, kteří se nechávají strhnout manipulační mediální kampaní a jejími hesly. -jj-

Stromy běžné a zajímavé? - XXVII.

Habr obecný (*Carpinus betulus*)

Tento strom či stromek je často u našich domů opomíjen. Skoro by se to stalo i mně, když jsem přemýšlel, o kterém dalším stromu napsat. Ale nyní na jaře vynikne jeho světle zelené olistění s široce kopinatými, jakoby varhánkovitými listy. Jedná se o původní druh rozšířený takřka po celé Evropě a většinou vystupující pouze do výšky 600 m. n. m. Dožívá se stáří 200 let. Nalezneme jej jak ojediněle, tak ve smíšených lesích nebo parcích. Snáší dobře zastínění, ale vyžaduje trochu lepší půdu. Nevadí mu sestřihávání, což jej někdy předurčuje k použití do živých plotů. Dobrá je i jeho pařezová výmladnost. Používá se k prosazování v jehličnatých lesích. Někdy však převládne a vytvoří takřka čistou habřinu. Tu můžeme např. vidět mezi vrcholem Holého vrchu a zahrádkářskou kolonií na severním okraji Strakonice. Jeho dřevo je těžké a tvrdé. Hodí se k výrobě topůrek a rozličného nářadí. Rozmnožuje se semeny sedícími

Habr obecný, ul. Mikoláše Alše ve Strakonících, foto -vh-

v trojúhelníkovitém listenu a klíčovými až druhým rokem. Kde habr obecný ve Strakonících najdeme? Kromě zmiňovaného podvrcholí Holého vrchu se snad nejhezčí vzrostlé habry ve formě stromořadí nalézají při rovněž zajímavých domech u ulice Mikoláše Alše. Jiné potom můžeme najít v západní části Rennerových sadů při Husově ulici. Ojediněle se s tímto stromem můžeme setkat ve formě živých plotů v okolí novostaveb.

Korkovník amurský, parčík u Tovární ul. ve Strakonících, foto -vh-

Korkovník amurský (*Phellodendron amurense*)

Korkovník amurský je druhem nepůvodním, pocházejícím z Dálného Východu, Poamuří, severní Číny a severního Mongolska. Jedná se ve většině případů o rozložitý strom až 15 m vysoký. V období vegetačního klidu může svým vzhledem připomínat ořešák královský. Na rozdíl od něj má však jemnější borku a zakončení větvíček je s hojnějšími pupeny než u ořešáku. Větvičky jsou často oranžově žlutavé až červenavé. Listy jsou vejčité až vejčitě kopinaté. Člověkem neovlivněné stromy mají dole nápadně ztlustělý kmen připomínající sloní nohu. Před příchodem léta nás překvapí žlutozelenými, drobnými květy. Plody jsou černé, aromatické peckovice. Stromy jako takové jsou citlivé na pozdní mrazy. Ve Strakonících tento strom hojný není. Obyvatelé našeho města jej mohou vidět na Podskalí. Zde se nalézá v počtu dvou poblíž dětského hřiště, při odbočce na sídliště Mír. Jsou nenápadně vrostlé mezi ostatní stromy a nyní se prozradí zmiňovanými žlutozelenými květy. Jiné dva, původně tři korkovníky amurské můžeme vidět na okraji parčíku před ČZ Strakonice hned za viaduktem. Jeden z nich byl bohužel silně poškozen při provádění výstavby viaduktu, a tak se zajímavou kamenou stavbou zmizel i tento nepříliš hojný druh stromu.

Borovice osinatá (*Pinus aristata*)

Již jsem o borovicích psal. Ale ne zcela

posledním nalezeným druhem z tohoto rodu na území města Strakonice je tato svým způsobem podivná borovice osinatá. Jedná se opět o strom, který v krajině běžně neuvidíme. Pochází ze západní části Severní Ameriky, kde se vyskytuje v suchých, takřka až pouštních oblastech. V kulturních podmínkách se spíše pěstuje jako keř nebo stromek menšího vzrůstu. Jehlice jsou tužšího rázu, na větvičky připomínají skoro štětku a jsou ve svazečcích po pěti. Poznáme ji bezpečně podle šišek, které jsou na jednotlivých šupinách zakončeny ostnem. Jak jehlice, tak šišky na sobě často nesou kuličky pryskyřice. V Evropě se tento druh borovice objevil v roce 1861 a v Čechách je evidována od roku 1927. Jedná se spíše o kuriózní, vzhledově chundelatou dřevinu, která roste pomalu a dosáhne maximálně výšky 13 m. Proto se hodí jako okrasná dřevina do parků nebo do malých prostranství před domy. Ve Strakonících jsem ji našel díky informaci Ing. Ondřeje Feita z OŽP MÚ Strakonice, a to v ulici Arch. Dubského. Zde před panelovými domy jsou tři exempláře. Jeden z nich však beznadějně prosychá.

Takřka závěrem:

Každý seriál má svůj konec. I toto spisování o stromech na území města Strakonice se nachýlilo ke svému pomyslnému zakončení. Povídaní o stromech bude i tak pokračovat, a to již ne formou seriálu, ale třeba ve volných nepravidelných člancích, ve kterých se objeví jiné druhy stromů, již ne tak běžné. Plánuji i nějaké zpřesnění a doplnění o zajímavé exempláře, snad tvorbu mapky zajímavých stromů na území našeho města.

Když jsem tento seriál o stromech v roce 2012 začínal, bylo jeho hlavní myšlenkou poukázání na jejich funkci, úlohu a v neposlední řadě na ekonomickou hodnotu. Uskutečnil jsem to s ideou přiblížit nelhostejným občanům Strakonice běžné i zajímavé stromy v naší bezprostřední blízkosti. Bylo popsáno takřka 70 druhů stromů, které na území města žijí. Nevím, nakolik se mně tato vize podařila.

Často se řízení ohledně kácení dřevin na území města Strakonice účastním za naši ZO ČSOP společně s mými ochranářskými kolegy. Jim, těm praktikům i těm nezúčastněným na tomto seriálu, ale aktivním, patří můj dík. Někdy je zmiňované řízení smutné, jindy okořeněné dávkou adrenalinu ze strany žadatele, jindy dojde ke vzniku nové výsadby za pokácené stromy ve větším než původním rozsahu, občas (i když ne příliš často) k odchýlení záměru pokácení. Ale nikdy to není jednoduché. Závěrem bych chtěl apelovat na všechny potenciální žadatele v tomto duchu. Motorovou pilou pokácíte strom snadno, ale jeho vysazení, zapěstování a dovedení do plně ekologické a kulturní funkce trvá několik let. U některých stromů třeba i dobu rovnající se délce lidského života. Stejně tak za ochranu stojí i strom, který není bezprostředně u vašeho domu, okolo kterého zrovna nechodíte do práce nebo jste jej zrovna sami nevysázeli. Universální strom, který na jaře poskytne květy, v létě stín, na podzim se listů z něho samo uklidí a na zimu zmizí, aby udělal místo pro naše auta, neexistuje. Takovou představu nosíme pouze ve svých hlavách. To dokáží pouze stromy umělé, skladné, trvale olistěné, ale ty molekulu kyslíku nevytvoří, CO₂ nezpracují, ptactvo a jiné tvory neubytují a pro ochranu života nepracují. **-vh-**

Použitá literatura:

- MUSIL, Ivan, HAMERNÍK, Jan: Jehličnaté dřeviny: přehled nahosemenných i výtrusných dřevin, Academia, 2007
 PILÁT, Albert: Listnaté stromy a keře našich zahrad a parků, SZN, 1953
 POKORNÝ, Jaromír a kol.: Stromy, Aventinum, 1998
 SVOBODA, Antonín Marián: Introdukce okrasných jehličnatých dřevin, Academia, 1976

Borovice osinatá, ul. Arch. Dubského ve Strakonících, foto -vh-

Neperme se s přírodou (porozuměním přírodních principů k využití zdrojů v okolí)

4. díl – Kámen v zahradě

Mnozí zahradníci považují kámen za svého nepřítele. Hlavně s ohledem na své sekačky, dokonalost trávníku a úrodnost půdy. Proto musí být vždy pečlivě vybírán a odstraněn ze zahrady. Zapomíná se na to, že v přírodě má kámen svoji přirozenou funkci a místo.

V užitkové i okrasné zahradě ji má proto také. Zvláště jedná-li se o zahradu vedenou v duchu přírodního zahradnictví. Vždyť určité množství kamene v substrátu zajišťuje jeho vzdušnost a propustnost pro vodu. Kámen vybraný ze záhonů může posloužit na malé suťovisko pro suchomilné rostlinky, mohou se s ním vysypat pěšinky, vytvořit z něj drenáž pro odvod vody nebo s ním vyplnit dno jezírka. Může složen v klidném koutě zahrady posloužit jako domov pro slepýše, ještěrky a další pomocníky. Větší kámen (například z rozebraného zdiva a základů) můžeme použít při

stavbě zemních sklepů, teras, pahorků, bylinkových spirál a vysokých záhonů. Rovněž při zpevňování cestiček a svahů ho výborně využijeme. Nášlapy z plochých kamenů chrání okolní půdu před sešlapáváním a pevné schodiště, které si z něj vybudujeme, nám dovolí se bezpečně pohybovat po pozemku. Nikdo z nás jistě nepohrdne večerním posezením v tichém koutě zahrady na kamenné lavičce vyhřáté sluncem.

Každý větší kámen zadržuje pod sebou vlhkost a tím i vytváří dokonalé podmínky pro množení žílal a dalších drobných forem života, které v zahradě tolik potřebujeme. Svoji schopností přes den akumulovat a v noci vyzařovat teplo vytváří na své jižní straně malou klimatickou zahrádku pro choulostivé rostlinky. Zde jen chci upozornit na to, že každý kámen má svoje složení. To by se mělo brát v úvahu, a tak kupříkladu k velkému balvanu vápence vysazujeme jen vápnomilné rostlinky.

Ty největší kameny pak mohou sloužit jako estetické prvky v zahradě nebo dominanty pahorků či spirál. Rovněž vloženy do vodní nádrže vytvářejí úkryty pro ryby a jsou schopny svojí akumulací slunečního záření zvednout teplotu vody. Tím i zvýší přírůstky chovaných ryb a umožní chovat choulostivější druhy. To platí i o rostlinách. Takže jak vidíme, kámen v zahradě nám přináší mnoho dobrého.

Obr. František Langmajer

Můžeme to shrnout do několika bodů:

- 1) Vytváří nám příbytky pro druhy, které nám v zahradě pomáhají.
- 2) Vytváří nám velkou škálu stanovišť a tím i pestrost druhů rostlin, které můžeme pěstovat.
- 3) Je pevným, levným a přirozeným stavebním materiálem.
- 4) Ovlivňuje celkové klima zahrady, zvyšuje množství druhů ve společenství a jeho stabilitu. Tím i výnosy.
- 5) Zadržuje vláhu.
- 6) Je krásný a působí blahodárně na naši duši.

Proto se přimlouvám. Až zase nějaký ten kámen budeme chtít ze zahrádky vyhodit, dejme mu (a i sobě) šanci. Příkládám obrázek s několika řešeními k využití jako inspiraci. **František Langmajer**

Večer s dokumentem 4. - Český sen

Další pokračování seriálu bych rád věnoval dokumentu, který až tak úzce nesouvisí s ústředním tématem našeho časopisu. I když na druhou stranu - konzumerismus, vliv reklamy a životní styl a zájmy většinové společnosti - to jsou určitě věci, které se do situací ochrany přírody promítají někdy hmatatelným způsobem. Český sen však není pouze o těchto fenoménech. Pro někoho více, pro někoho méně překvapivě vykresluje i určitá specifika českého národa, a to ne úplně v tom nejlepším světle.

Foto Karel Cudlín

Na začátku všeho byl skvělý nápad dvou studentů FAMU o stvoření fiktivního hypermarketu na jedné z pražských zelených luk a PR kampani, která měla přesvědčit veřejnost o jeho návštěvě v den otvíračky.

Přestože je dokument už 10 let starý a vyvolal velkou vlnu kontroverzních reakcí, i v dnešní době dokáže ostře zamířit do našich vlastních řad. Protože kdo z nás někdy nezatočí po koupi něčeho extra levného? Dokument však pouze nekritizuje extrémní konzumní tendence řadového českého občana, ale snaží se i přijít na kloub zásadní otázce - proč tomu tak je? Proč v mnoha případech dáváme přednost touze nakoupit zázračně levné zboží před naším vlastním rozumem? Co jsme pro to schopni všechno obětovat? Jsem toho názoru, že se to dokumentu z větší části povedlo. A za to si zaslouží (alespoň) můj obdiv. Další zajímavé okamžiky dokumentu tvoří určitě sonda do celého průběhu přípravy reklamní kampaně, včetně konkurzu na figuranty z řad českých rodin,

na kterých mělo být pozorováno nákupní chování při celodenních výletech do hypermarketů.

A jak to všechno dopadlo? To už se nechte překvapit. Dokument, který pravděpodobně potrefil mnoho hus, můžete zhlédnout např. [zde](#). -jj-

Stromy a jejich vliv na mikroklima

Asi nikomu není milé, když se střídají nepřírozeně horké dny s prudkými bouřkami a náhlým ochlazením. Je to spojeno se starostí, zda nebude časem ještě hůř a zda by bylo možné tyto jevy nějak mírnit. Našimi obzvlášť důležitými spojenci jsou v tom stromy, a to jak v krajině, tak ve městech. **Je známo, jak výkonným klimatizačním zařízením je každá větší dřevina jednotlivě, a ještě mnohem více, když rostou ve skupinách. Tím nám velice pomáhají, protože i nám to škodí na zdraví, jsme-li vystaveni velkým změnám.** Ublížíje to i dalším živým tvorům a samozřejmě i plodinám, které pěstujeme pro svou obživu. To, že stromy odpařují vodu, že ji zadržují v krajině a že vytvářejí příznivé mikroklima, je nesmírně důležité. Mimo jiné i proto, že nad místy s nedostatečnou vegetací vznikají tzv. tepelné ostrovy a nad nimi stoupají mraky do vyšších a chladnějších vrstev atmosféry, než by bylo příznivé pro vznik normálních jemných srážek. Stále častěji přicházejí dlouhotrvající sucha a pak zase pro změnu prudké příválové deště.

Tyto jevy jsou varující, ale o jejich souvislosti se stromy se příliš nemluví. Ani ve školách, ani v médiích, ani jen tak mezi lidmi. Má se zřejmě za to, že s lidskou činností nesouvisejí a nelze je ovlivňovat. Je otázkou, do jak míry to tak je. To, že je můžeme aspoň tlumit, je ale jisté a i to samo má velký význam. Na internetových stránkách organizace Arnika můžeme najít vtipný inzerát (viz [zde](#)) na nedostupné zařízení, které reguluje stav ovzduší, je z recyklovatelných materiálů, na sluneční pohon, pracuje tiše, levně, bez zplodin, bez velkých nároků na dohled a údržbu, nepřetržitě po mnoho let... **Na rozdíl od běžných klimatizačních zařízení, která uvnitř chladí a vně „topí“, tento zázračný vynález pracuje daleko lépe. Ve chvíli, kdy je horko a vzniká vodní pára, se spotřebovává energie a vzduch se ochlazuje. A pak se teplo zase uvolňuje, když se pára sráží na chladných místech v chladné části dne a v podobě rosy nebo jemného deště se vrací do „malého vodního oběhu“.** Tím se vyrovnávají teplotní rozdíly. S tím souvisí i to, že se přispívá k snížení rizika ničivých silných větrů... A nakonec se ukáže, že tím podivuhodným zařízením je „obyčejný“ vzrostlý strom.

Řeč je zde hlavně o tom, jak dřeviny pomáhají nám, lidem, ale platí i to, že zrovna tak slouží sobě navzájem. Když se jich neuváženě zbavujeme nebo je mrzačíme, nemohou své poslání plnit a sami jsou mezi prvními, kdo na prudké výkyvy doplácí. Hodí se na ně smutné úsloví „Kdo s čím zachází, tím také schází“. Moderní trendy směřující k pěstování drobných keříků v neustále sečeném trávníku ale dobré podmínky pro ostatní zeleň (ani pro nás) rozhodně nevytvářejí. Přesto se tenhle způsob stal div ne normou, i když všichni vidíme, jak se situace neustále horší a je otázkou, čeho se ještě dočkáme.

Stromy špatně snášejí znečištění a ostatní civilizační vlivy, stejně jako my. A stejně jako u nás záleží na tom, jsou-li v dobré kondici. Pokud ano, ubrání se jak chorobám, tak následkům různých zranění, zůstanou zdravé a pevné. Je ale potřeba je v tom podpořit. Dokážou jeden druhému pomáhat, a tak bychom jim (i sobě) velmi prospěli, kdybychom napodobili přírodu a snažili se o **vytváření různodruhových a zároveň různověkých skupin** všude, kde je to jen trochu možné. Vyhnout se stromům

při stavbách, aby nebyly zbytečně káceny nebo zraňovány, dosazovat k nim další, postupně probírat husté porosty tak, aby byly vzdušné a přiměřeně prosvětlené, jezdit pokud možno na kole, a ne pořád jen auty, v zimě se vyvarovat solení, dbát na vsakování dešťové vody, předcházet erozi půdy, znečištění... A také si uvědomit, že prostřihávání se musí dít odborně a ve vhodném věku, protože jinak sami vlastníma rukama a často v dobré vůli stromům těžce ublížíme. Běžným jevem je to, že si mladá dřevina roste po svém (ačkoliv právě takto zpočátku jsou žádoucí drobné, šetrné úpravy, aby se předešlo budoucím problémům), a pak zase naráz se stane opačný extrém, že přijde někdo s motorovou pilou, otevře velké rány a tím i vstupní bránu škodlivinám a infekcím. Obvykle se to děje zároveň s odejmutím velké části koruny a s podobnými zásahy všude okolo, takže strom se po takovém „ošetření“ dusí, strádá nedostatkem potravy, ztrácí mízu... a to všechno ze dne na den.

Pokud mají stromy nás i sebe navzájem účinně chránit, měly by být tak velké, jak jen to na daném místě jde. Přičemž i místa sama je možno předem připravovat, a ne je projektovat bez rozmyslu, tak jak to často vidáme. Je škoda, když si majitel pozemku kvůli většímu pohodlí přeje jen dlažbu, květiny nebo drobné jehličnany i tam, kde by se dařilo pořádným listnáčům. Odvděčily by se zachytáváním prachu, a tak by usnadňovaly práci v domácnosti.

Foto -jj-

Je mnoho míst v cizině, kde se ke kráse a užitečnosti velkých stromů lidé hlásí a věnují jim pozornost a péči. Jejich přítomnost zvyšuje hodnotu domů a jejich okolí, takže je ve hře i ekonomický zisk. Jistě by se daly najít takové příklady i u nás a budeme rádi, když se o nich budeme co nejvíce dozvídat – z vlastní zkušenosti i od vás, čtenářů. Budeme vděčni za fotografie z vašich zahraničních i tuzemských cest a případně i slovní komentář k nim. Vždycky ochotně uveřejňujeme pozitivní informace a vůbec nejraději ty, které je možné nějak využít k dalšímu zlepšení. Na to se zaměřujeme i při pořádání přednášek a dalších akcí. V poslední době zaujalo například téma „Přírodní zahrady jižních Alp“. František Langmajer nám vyprávěl o zásadách propagovaných rakouským sedlákem Seppem Holzerem, doporučil nám k přečtení jeho knížku „Zahrada k nakousnutí“ a pro Kompost napsal už několikátý díl seriálu s příznačným názvem „Neperme se s přírodou“. A abychom si mohli spojit teorii s praxí, naplánovali jsme na červen výlet do Rudolfova, kde uvidíme proslulou zahradu rodiny Kovářových. **-ah-**

K zamyšlení o „údržbě“ PP a drobných lokalit

V poslední době čím dál raději čtu periodika, která přicházejí z centra ČSOP. Jedním z posledních byl časopis Ochrana přírody č. 2 vydávaný AOPK ČR. A v něm je např. článek p. Zdenka Laštůvky z Mendlovy univerzity v Brně s názvem „Mohou poznatky o nesytkách přispět k ochraně a managementu biotopů?“. Už samotný název pro mě byl lákadlem, neboť nesytky, podivní motýlové na Strakonicku zřejmě nežijící, jsou zajímavým tématem. A také proto, že s pracemi na PP „zápasíme“ již několik let. Rovněž mnoho lokalit na Strakonicku jsem prošel a poznal před i po zásazích a zdá se mně, že lidskou netechnickou ruku a dobytčí tlamu těžko napodobíme. Nebudu se o článku rozepisovat. Bylo by to nepřesné. Jsem velmi rád, že vyšel z úst – rukou povolaných, protože kromě podrobného popisu našich druhů nesytek padlo slovo i o citlivém provádění prací podle plánu péče na ploškách o rozsahu několika desítek metrů, které se sice mohou snadno „obhospodařovat“, ale na druhou stranu se špatně prováděná opatření projeví na snížení biodiverzity nebo přímo na nechtěné likvidaci zde žijících druhů. Celý článek je lépe si přečíst, a proto je jeho kopie umístěna na pobočce Šmidingerovy knihovny Za Parkem. Snad jen dodat, že ona naznačovaná necitlivost zásahů se projevuje i na místech zákonem nechráněných, jakým může být např. suchá stráž, trávník nebo skalka za domem, která se pravidelným kosením, mulčováním a odplevelováním dokonale zbaví motýlí fauny, přítomnosti sarančí, brouků a v konečném důsledku i květnatých rostlin a vše nakonec vyústí v jednodruhový, často již nutně zavlažovaný trávník. **-vh-**

Ochrana přírody: časopis státní ochrany přírody. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR v nakladatelství ENVIRONS.

„Kolchoz Jih“ - politický handl na objednávku?

Školní rybářství Protivín, školní polesí Vimperk a školní polesí Hůrky u Písku - tři instituce, které mají od 1. července rozhodnutím Zastupitelstva Jihočeského kraje přejít pod nově zřízené Krajské školní hospodářství (KŠH). Instituce vzniklé zejména za účelem vzdělávání a přírodní celky pod jejich správou tak budou muset nově čelit tlaku tržních mechanismů a spekulacím. Praxe v Čechách poměrně známá. Při rozplétání zamotaného klubka personálních souvislostí této změny však začaly vyplouvat na povrch některé dráždivé informace, kvůli kterým se část regionálně zaangażovaných politiků postavila proti tomuto záměru.

Díky kvalitně odvedené práci redaktorky Píseckých Postrhů Zdeňce Jelenové mohli čtenáři v čísle týdeníku 11/2014 nahlédnout do zajímavých souvislostí schvalování vzniku KŠH. V rozhovoru s krajským radním zodpovědným za oblast školství(!) a kultury Tomešem Vytiskou (KSČM), který byl zároveň předkladatelem materiálu, se dozvěděli skutečnosti, které se po prvním přečtení jevily spíše jako nepovedený vtíp. Jenom namátkou:

„Zpracovali jste si na ten záměr nějakou ekonomickou studii?“

Ne, nic takového jsme nedělali.

Jeden z rybníků školního rybářství Protivín, foto -jj-

Na celý obrovský záměr? Není to zvláštní?

Když mi různí lidé podávají podobné informace jako Vašek Kučera, tak žádnou studii nepotřebuju. Když se mne opakovaně někteří krajszí zastupitelé ptali, kde máme ekonomické zhodnocení záměru, tak jsem jim odpověděl, že jsem jednou v životě potkal Pavla Dlouhého z Hluboké a ten mi řekl, že z našich rybníků by on měl aspoň pět milionů. To jsem vzal za dostatečnou ekonomickou studii.“

„Proti tomu záměru se před hlasováním vyslovily tři výbory krajského zastupitelstva ze čtyř, hospodářská i agrární komora (které mimochodem předsedá právě Pavel Dlouhý – pozn. red.), vedení i studenti škol a další subjekty... Nepřipadalo vám to jako dostatek důvodů pro odložení roz-

hodnutí a pořádné zdůvodnění celého záměru?

Naopak, podle mne máme informací dostatek. Stávající hospodaření s majetky je mnohem horší, než by mělo být. Nač si platit drahé studie nebo ekonomické rozvahy, když víme, že by to mělo být pro kraj mnohem výnosnější?“

„Myslíte, že panu Dlouhému jde o co nejlepší hospodaření krajského podniku pod taktovkou ČSSD a KSČM?

Samozřejmě že ne, jemu jde o to, aby ty rybníky spravoval sám.“

„Při jednání zastupitelstva jste prohlásil, že vám jde o to, aby se kraj choval jako správný podnikatel – připadá vám správné založit tak rozsáhlý podnikatelský záměr bez ekonomické rozvahy, bez plánu, managementu atd.?

Nač někomu platit za drahé studie, vždyť už jsem vám to řekl. Máme své informace.“

„Takže jste nebyli spokojeni se správou polesí Hůrky, ale nedali jste škole žádnou možnost k jejímu zlepšení?

Kraj došel k názoru, že tohle řešení vše vyřeší bez ohledu na postoje ředitelů.

Zajímavá je taky historická souvislost, škola získala po svém založení lesní polesí Hůrka od města Písku, pod zaknihovanou podmínkou zpětného převodu na město v případě změny... Jistě, od té doby se několikrát převrátil právní systém, ale není přinejmenším neetické dnes hospodaření škole vzít?

Podle mých informací šlo o lesy pana Schwarzenberga.

Ne, šlo o lesy města Písku, vyplývá to z historických dokumentů...

No vidíte, to jsem nevěděl. Ale koho dneska zajímají etické důvody, v kapitalismu?“

„Máte tedy projekt nové obří organizace a přitom nemáte popis minulého či výchozího stavu, reálných čísel, nemáte ekonomickou studii, nemáte popsany žádoucí či očekávaný cílový stav, nemáte připravenou strukturu řízení, nemáte vyjádření odborné veřejnosti...“

Já jsem schopen říct jen to, co jsem řekl. Pohybujeme se v kruhu. Podle mne prostě bude výsledkem zisk pro kraj v řádu milionů.“

Jak je patrné z celého rozhovoru, celá věc byla s velkou pravděpodobností politickou objednávkou hejtmana Jiřího Zimoly. Nitky však vedou i dále - např. ke zmiňovanému Pavlu Dlouhému, který je známý svými kmotrovskými tendencemi v oblasti NP Šumava, nebo komunistickému starostovi Horní Stropnice Václavu Kučerovi. Zajímavé je také to, že pro sporný návrh zvedla ruku nejenom koalice ČSSD a KSČM, ale i opoziční TOP 09. Důvodem převodu tedy mělo být údajné nedobré hospodaření zmiňovaných subjektů, které však nikdo žádným způsobem nepodrobil analýze, ani se nepokoušel o zjednání nápravy běžnými způsoby. Nikdo ani netuší, jakou podobu by mělo mít nově zřízené Krajské školní hospodářství. O odborných záležitostech tak opět rozhodly nastrčené politické figurky a zjevné komerční tlaky z vyšších míst. Že se jedná o opravdu odstrašující případ, potvrdila i vláda ČR svým rozhodnutím pozastavit do budoucna podobné podniky převodu majetku na kraje.

-jj-, Zdeňka Jelenová

Řeka ve městě – prostor pro život

V každé příručce se dozvíme, že město Strakonice leží na soutoku řek Otavy a Volyňky. V sedmdesátých letech minulého století byly zrušeny tři menší romantické mosty a došlo k přemostění soutoku v jeden most Jana Palacha. Koryta vodních toků byla obložena kameny či vybetonována, ramena řek byla dokonce sevřena do potrubí. Regulace, výstavba odvodňovacích systémů a zvyšování protipovodňové ochrany přispěly k další degradaci říčních údolí. Opuštěné průmyslové zóny na konci 20. století uzavřely kapitolu znečišťování řek a ramen odpadními vodami. Revitalizace řek ve městech se netýká jenom řek. Příprava a realizace si žádá účast veřejnosti, spolupráci mnoha odborníků i laiků, kteří věří v úspěch projektu. Takové projekty se uskutečňovaly hlavně v průběhu 90. let 20. století. Úspěšných 90 revitalizačních projektů pochází z ČR, Německa a Polska. Jedná se např. o Revitalizaci historického mlýnského náhonu v Chrudimi (realizace 1995-2009), Revitalizaci části Krůteckého potoka v Praze (2007), Protipovodňová opatření na řece Loučné v Litomyšli (2001, 2002), Otevření mlýnského potoka Pleissemühlgraben v Lipsku (1996-2007), Revitalizaci řeky Neckar ve Villingen-Schwenningenu (2003), Rekreační na březích řeky Neckar ve Stuttgartu (2004), Revitalizaci historického parku Dittrich na řece Pise v Zyrardówě (2009), Revitalizaci řeky Rakowky v Belchatówě, Revitalizaci řeky Sokolowky v Lodži (2004-2006). Strakonice zůstaly žít v minulosti, neproběhla žádná podobná akce (spolupráce místních obyvatel, projektantů, urbanistů a správců vodního toku).

Řeka Otava ve Strakonících v místě napojení Mlýnského náhonu, foto -jj-

Rakowky v Belchatówě, Revitalizaci řeky Sokolowky v Lodži (2004-2006). Strakonice zůstaly žít v minulosti, neproběhla žádná podobná akce (spolupráce místních obyvatel, projektantů, urbanistů a správců vodního toku).

Historie: Po desítky let byly řeky ve městech střední Evropy vnímány spíše jako hrozba než jako bohatství. Přestože jsou řeky a jejich údolní nivy velmi důležité a často představují jediné funkční nebo potenciální oblasti, kde se ve městě zachová volný prostor, v středoevropských městech bývala nábřeží řek běžně zanedbaná a opuštěná.

90. léta 20. století: Uvědomění si úlohy nábřeží řek jako ekologických koridorů a prostoru pro volnočasové aktivity. Projekt – Revitalizace nábřeží řek v urbanizovaném prostoru (popis a manuál k revitalizaci lze stáhnout na www.reuris.gig.eu).

Od r. 2009 se na předávání poznatků a navázání kontaktů podílejí odborníci z praxe i výzkumní pracovníci z ČR, Německa, Polska. Řeší a hledají se odpovědi na tři okruhy problémů s ohledem na zvláštnosti konkrétních vodních toků.

Zkušenosti s revitalizací okolí řek ve městech jsou velmi dobrým výchozím bodem procesu, který by měl v budoucnosti změnit celý pohled na využívání nábřeží vodních toků a jejich údolních niv ve městech, na říční krajinu ve městě.

V posledních letech došlo k obnovení povědomí o významu řek ve městech a existuje již několik dobrých příkladů urbanistické regenerace a revitalizace nábřeží řek a jejich údolních niv ve městech. Ve Strakonici se tak nestalo. Nábřeží má plnit ekologickou, společenskou, prostorovou funkci. Funkci ekologických biokoridorů a stanovišť pro mnohé rostlinné a živočišné druhy. Průchodnost a prostupnost. Přístup k vodě by měl být neomezen, atraktivně a přiznaný. Svou úlohu v zadržení, resp. pojmutí vzdušné vodní hladiny při deštích a následných záplavách v krajině blízkého okolí Strakonice měla a nyní již pozbývají zabahněná nebo lidmi zavezená říční ramena a tůň. Namátkou je možno vzpomenout na zatím existující, ale zcela zanesené tůň a říční chobot při Bažantnici u Pracejovic, zaniklý říční chobot na Křemelce v místě dnešního plaveckého stadionu nebo zabahnující se floristicky i zoologicky cennou lokalitu Staré řeky u Strakonice a dnes již ztracenou soustavu tůní u Slaníku a vzdálenějších Přeborovic. Výsledkem v zajištění udržitelnosti obnovy řek a související ekologické stability přilehlé krajiny hraje zájem a podpora veřejnosti zásadní roli. **Ing. Lenka Vamberová**

Veget na pokračování – 28. díl – Prevence ostatních chronických onemocnění

Vhodně sestavený jídelníček (vegetariánský i veganský) může mít velký význam v prevenci i léčbě některých dalších chronických onemocnění. Vedle těch, které byly probírány v několika minulých dílech seriálu (srdečně-cévní choroby, rakovina a diabetes), klesá při tomto typu stravování riziko výskytu u následujících chorob:

Onemocnění ledvin a ledvinové kameny

Významným rizikovým faktorem pro vznik této skupiny onemocnění je přebytek bílkovin ve stravě, a to zejména živočišných. Strava s vysokým obsahem živočišných bílkovin zvyšuje glomerulární filtraci (tvorbu prvotní moči), což přetěžuje ledviny. Dalším negativním přispěním je vyšší riziko diabetu a hypertenze u nevegetariánů. Příznivě naopak působí nižší zastoupení cholesterolu a nasycených tuků v potravě a vyšší zastoupení antioxidantů. Důvodem je podobnost ledvinových onemocnění s chorobami srdečně-cévními.

Žlučové kameny

Vědecké studie (např. [zde](#)) dokázaly, že výskyt tohoto onemocnění je u nevegetariánů (zejména u žen) přibližně dvakrát vyšší než u vegetariánů. Platí pro něj podobné zásady jako pro předchozí skupinu nemocí. Je způsobeno změnami žluči zejména vyšším příjmem cholesterolu, nasycených tuků a rafinovaných cukrů. Naopak preventivně působí vyšší zastoupení vlákniny v jídelníčku.

Gastrointestinální choroby

Do této skupiny můžeme zařadit chronickou zácpu a divertikulitidu (zánět tlustého střeva). Obě choroby mají jasnou spojitost se stravovacími návyky – zejména nedostatečnou konzumací vlákniny – vegetariáni a vegani jsou zde v jasné výhodě. Riziková pro zánět střeva je již samotná konzumace masa, která podporuje rozvoj bakterií produkujících toxické metabolity, oslabující střevní stěnu. K zácpě může přispívat i nedostatečný pitný režim a konzumace rafinovaných obilných výrobků.

Revmatoidní artritida

Zánětlivé onemocnění kloubů má také úzkou spojitost se stylem stravování. Některé studie (např. [zde](#)) dokázaly, že veganská dieta může hrát významnou roli v prevenci choroby. Tento efekt souvisí s úpravou střevní mikroflóry po přechodu na stravu na rostlinném základě.

Demence

Pro rozvoj onemocnění byly vysledovány souvislosti s ochranným potenciálem konzumace antioxidantů a nižšího zastoupení cholesterolu v jídelníčku. U studie Adventistů sedmého dne v USA bylo dokázáno poloviční riziko tohoto onemocnění oproti nevegetariánům ([zde](#)).

Pravidelná konzumace vlákniny - jeden z nejúčinnějších způsobů prevence některých chorob zažívání, foto -jj-

Metabolický syndrom

Pod tímto pojmem chápeme souběh několika rizikových faktorů a nemocí, které vedou k rozvoji nebezpečných a nejfrekventovanějších civilizačních chorob (srdečně-cévní choroby, diabetes) nebo zvyšují jejich riziko. Jedná se o hypertenzi, vysokou hladinu cholesterolu, obezitu a některé další. Jejich společným jmenovatelem je nevhodný životní styl – v první řadě chybné složení jídelníčku s energetickými přebytky. Osoby stravující se vegetariánsky nebo vegansky mají výrazně nižší riziko rozvoje metabolického syndromu, což bylo dokázáno mnoha klinickými studiemi (např. [zde](#)).

Osteoporóza

Některé závěry vědeckých prací dokazují, že zvýšená konzumace živočišných proteinů (obsahujících vysoký podíl sirných – kyselinotvorných aminokyselin) zapříčiňuje řídnutí kostní hmoty vyplavováním vápníku. Ochranný potenciál proti osteoporóze má dobré zásobením vitamínem K a draslíkem u vegetariánů. -jj-

Jantarka blízko nás

Jantarka obecná (*Succinea putris*)

Šneky v poslední době nemají lidé v oblibě. Může za to především rozšířený plzák španělský (*Arion lusitanicus*) vyskytující se hojně v blízkosti našich obydlí a zahrad. Ale o tom dnes psát nechci. Přesto se u měkčí tématiky pozdrším a popíšu jeden

Jantarka obecná s motolicí podivnou – břeh řeky Blanice u Krašlovic, foto -vh-

z přehlížených druhů plžů. Je jím jantarka obecná (*Succinea putris*). Na Strakonicku je jedním z nejhojnějších třech druhů čeledi jantarkovitých, nalézajících se poblíž větších a menších toků nebo v blízkosti stojatých vod. Její špičatě vejčitá ulita, většinou jantarového zbarvení upoutá pozornějšího návštěvníka mokřadů. Prolézá se zde na pobřežním rostlinstvu, často i v záplavovém pásmu a vydrží tu do prvních mrazíků. V nepřízni počasí sleze do zetlelého rostlinstva nebo substrátu a vesele přežívá. Zmiňovaný měkkýš dosahuje výšky ulity až 22 a šíře okolo 12 mm. S pohybem se jantarka obecná také nepředře. Viděl jsem ji setrávat na jednom místě dlouhé minuty bez hnutí. Celkem řečeno, nic moc zajímavého. Jenže uvedený plž může signalizovat svými tykadly jako semafor. Tedy ne on sám, ale parazitický červ ze skupiny motolic. Jde o motolici podivnou (*Leucochloridium macrostomum*). Ta mu ve stádiu sporocysty zaleze do zmiňovaných tykadel, která zbytní, zbarví se pruho- vaně. A když je jantarka v klidu, začnou tykadla nápadně pulso- vat.

Má to zajímavý důvod. Svým vzhledem připomínají tlustá jantarčí tykadla larvy hmyzu nebo červíka a to je příležitost pro ptáky. Opeřenec přilétne, naklove plže, sezobne sporocystu a nakazí se. Sporocysta obsahuje několik stovek cercárií - larviček, které se v ptačím těle vyvinou v dospělé, opět produkujícího vajíčka. Ta se dostanou s výkaly ven, kde je jantarka pozře a celý cyklus se znovu opakuje. Proč o tom píšu? Jantarka obecná je tvorem v okolí vod docela hojným. Takže se s tímto jantarčím úkazem můžete setkat. Snad je ještě dobré dodat, že po muchlání s jantarkami je třeba dodržovat určité hygienické návyky, třebaže postiženým bývají v tomto případě hlavně zmiňovaní šneci a ptáci. -vh-

Použitá literatura:

Horsák M., Juříčková L., Pícka J.: Měkkýši České a Slovenské republiky. Nakladatelství Kabourek, Zlín, 2013

Pozvánky - červen 2014

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Černobyl: Pozdravy ze zakázané zóny

Středa 11. 6., 18:00, Společenský sál ŠK, 3. hradní nádvoří

Beseda s Václavem Vašků - fotografem a publicistou, který se snaží objektivem fotoaparátu zachytit tragédii lidí, které nějakým způsobem zasáhla havárie v Černobylu. Ve spolupráci s o.s. Jihočeské matky.

Farmářské trhy Strakonice

Pátek 13., 27. 6., 13:00 - 17:00, 1. nádvoří strakonického hradu.

Přijďte si nakoupit kvalitní farmářské potraviny s důslednou kontrolou původu a rukodělné výrobky cestou z práce nebo před odjezdem na víkend. Aktualizované seznamy přihlášených prodejců pro každý termín můžete sledovat [zde](#) nebo na [facebooku](#). -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem a ČSOP zvou dospělé i děti:

Výstavka kvetoucích rostlin

k určování (nejen podle knih, ale i s možností konzultace). Pokračují i další dlouhodobé akce, např. **Nejmilejší knihy.**

Přírodovědný výlet

Neděle 8. 6. Sraz v **6:55 před nádražím ČD**, v 7:08 jede vlak **do Českých Budějovic**. V **8:45 jede bus na Hlincovou Horu**. Odtud půjdeme k rybníku a **po naučné stezce do Rudolfova** (památky, ekozahrada Kovářových) a v 16:03 jede MHD k nádraží. Odtud pak jede vlak např. v 17:06.

Tvořivý podvečer – sashe (indiánské popruhy)

Pondělí 9. 6. Vede paní Božena Legátová. Materiál a potřeby k předvedení budou připraveny na místě, ale bylo by dobře přinést si i vlastní (silnější vlnu ve více barvách, nůžky). V **17:00 – 19:00 hod. na pobočce ŠK** v Husově ul. 380 (lze přijít kdykoliv mezi 17:00 a 19:00, třeba jen na podívání).

Hraní na kantely

Neděle 15. 5. Další společné hraní na kantely (vyrobené při akcích ŠK) **od 18:00 na pobočce Za Parkem**. Koná se ve spolupráci s o. s. Spona. K poslechu nebo i zpěvu zveme také veřejnost.

Karel Skalický: Strakonické příběhy VI.

Úterý 17. 6. Strakonické příběhy VI. Jak Žofka Rybáková dítě pohodila. Tak dlouho se do slanického mlýna pro olej chodí, až nenadálé děcko v dobytčím žlabu skončit musí. Vyšetřování infanticidia v renesančních Strakonících a obviněná měšťanská dcerka Žofie Rybáková. Další **vyprávění regionálního historika Karla Skalického** v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. **Od 18:00 v restauraci Baobab** (Bavorova 20).

Ing. Josef Pecka: Podlesí III.

Středa 18. 6. Ing. Josef Pecka, šumavský průvodce: Podlesí III. Z Bohumilic do Volyně (a ještě něco navíc) - přednáška s promítáním. Od 17:00 v promítacím sále strakonického gymnázia.

Páteční schůzky kroužku MOPíků

Pro děti od nejtítlejšího věku (i v kočárku), které chtějí spolu s rodiči a dalšími dospělými formou hry poznávat přírodu. Může přijít kdokoliv, i bez dítěte, i nepravidelně, i bez zapojení do vedení schůzky...

6. 6. se podíváme na rozkvetlou **Kalvárii** a ke Švandově lípě, **13. 6.** budeme hledat v lese vzácnou lilii zlatohlavou a pak jsme pozváni na naši oblíbenou **zahrádku** ke Skalickým. **Sraz vždy v 16:00 před hradem u kanceláře CIAO.**

Více na www.csop-strakonice.net nebo na pobočce ŠK Za Parkem (380 422 720, hrdlickova@knih-st.cz). -ah-

Šmidingerova knihovna zve:

Knihovna na cestách

Každé úterý od června do srpna můžete využít služeb knihovny v areálu venkovního plaveckého stadionu ve Strakonících. Zpříjemněte si letní lenošení u vody knížkou, časopisem, komiksem, kriminálním příběhem či romantickou povídkou. Čtenářům knihovny půjčíme na legitimaci či občanský průkaz, nečtenářům proti vratné kauci.

Krajiny

4. 6. – 27. 6., ŠK, vstupní hala. Výstava prací žáků ZUŠ, třída Věry Bělochové.

Slavíci nad Otavou

Čtvrtek 5. 6., 18:00, ŠK, společenský sál. Máte rádi poezii? Zajímá vás, zda ve vašem okolí tvoří nějaký básník? Potom přijďte na setkání a čtení veršů básníků tří generací ze Strakonice a okolí. Uvádí Mirek Kovářik.

Kurzy počítačové gramotnosti

Úterý 10. 6., Pro začátečníky – Posíláme první e-mail. 13:00–14:30, ŠK, studovna. Pro pokročilé – MS PowerPoint. 15:30–17:00, ŠK, studovna. Kurzy jsou přednostně pro čtenáře ŠK. Zájemci se musí na kurz přihlašovat osobně, proti vratné kauci 100,- Kč.

Pozvánky odjinud:

Koncert pro šumavskou divočinu 2

7. 6., od 17:30, Nahořany u Volyně. Please the Trees, Traband, Walden, Tři Čutory, WWW s bubeníkem Pavlem Fajtem a Imlauf aneb Houpací koně sólo. Pro omezený počet zájemců je za účasti členů Please The Trees, Trabandu a dalších účinkujících také připravena dvoudenní odborně komentovaná exkurze do šumavské divoké přírody vč. srovnání s NP Bavorský les: 5. 6. večer ubytování na Filipově Huti / 6. 6. celý den exkurze / 7. 6. dopoledne exkurze, poté přesun do Nahořan na koncert / ubytování a doprava na koncert v ceně exkurze! Více informací a přihlášky k exkurzi [zde](#).

Drobné smetí

ZO ČSOP Strakonice na facebooku

Pro příznivce sociálních sítí jsme vytvořili stránky naší základní organizace na facebooku. Budou zájemce informovat zejména o aktualitách z naší činnosti, plánovaných akcích a formou fotoohlednutí budou reportovat o akcích proběhlých. Stránky můžete přidat do okruhu svých zájmů [zde](#).

Květnový Ďáblík

Nový zpravodaj sdružení Calla - Ďáblík přináší opět mnoho zajímavých aktualit. Kromě několika stránek věnovaných šumavské tematice se zabývá např. i jedním ze speciálních opatření na skleněných plochách pro ochranu ptactva. Nové číslo naleznete [zde](#).

100 dní ministra Brabce

Zhodnocení první stovky dní Richarda Brabce ve funkci ministra životního prostředí přináší asociace ekologických organizací Zelený kruh [zde](#).

Návrat kočky divoké do české přírody

Další dobrá zpráva o návratu vymizelého druhu zvířete do naší krajiny přišla z Beskyd a ze Šumavy. Fotopasti zde zachytily s největší pravděpodobností kočku divokou, která se zde objevila po 60 letech. Více se dočtete [zde](#). -jj-

Literární okno

Letní vyprávění o krásném bílém koni

Devítiletý Aram Garoghlanian byl Armén. Žil mezi ostatními vystěhovalci všech možných národů v Kalifornii a měl rád koně: „... mé nejranější vzpomínky byly vzpomínky na koně, a první, po čem jsem kdy zatoužil, bylo svézt se na koni...“ Knižka **Williamama Saroyana**, kde se o tom vypráví, se jmenuje „**Léto na krásném bílém koni**“. Začíná tak, že jednoho dne ve čtyři hodiny ráno Arama probudilo tukaní na okno. Nevěděl, jestli se mu to zdá, nebo je to pravda – uviděl třináctiletého Mourada, jak sedí na nádherném bělouši a zve ho na projížďku.

Oba byli z chudé rodiny proslulé svou počestností: „...Žádný člen rodiny Garoghlania-

nů nemohl být zloděj. Zahleděl jsem se nejdřív na bratrance, pak na koně. V obou se zračil posvátný klid a pohoda, což mě na jedné straně blažilo, na druhé děsilo...“ Stačilo málo, jen pomýšlení, že ukrást koně na projížďku vlastně není totéž jako ukrást něco jiného a snad to ani žádná krádež není. Svezou se a koně zase vrátí. Nebo ho schovají na opuštěné vinici a vrátí ho zítra... V jednom z těch krásných dní přišel rodinu Garoghlanianů navštívit farmář John Byro, Asyřan, který se ze samé opuštěnosti naučil arménsky. Posteskl si, že mu ukradli koně, ale strýc Chosrove mu vynadal, ať si toho nevšímá: „Nevadí! Co je to ztratit koně? Copak jsme všichni neztratili vlast? Jakýpak nářky kvůli koni?“ Maminka pak před Aramem strýce omlouvala. „Má něžné srdce,“ říkala. „To je prostě tím, že je takový velikánský a přitom se mu tolik stýská po domově.“

A jak to dopadlo? Kluci zase jeli na koni, potkali Johna Byra, zdvořile ho pozdravili, farmář pochválil krásného koně a zeptal se, jak se jmenuje. „Srdéčko,“ řekl bratranec Mourad arménsky.

„... Vím, jak je vaše rodina proslulá svou poctivostí. A přece ten kůň jako by z oka vypadl tomu mému. Podezřívavý člověk by uvěřil spíš svým očím než srdci. Tak na shledanou, mladí přátelé.“

„Na shledanou, Johne Byro,“ řekl bratranec Mourad...

Nazítří časně zrána jsme koně zavedli na vinici Johna Byra a dali do stáje. Psi nám byli v patách, ale ani nehlesli. „Psi“, pošeptal jsem Mouradovi. „Myslel jsem, že budou štěkat.“ „Na jinýho by štěkali,“ povídá Mourad. „Já to s nima umím.“ **Bratranec Mourad objal koně, přitiskl nos k jeho hubě, poplácal ho a pak jsme odtamtud odešli. Téhož odpoledne k nám přijel v bryčce John Byro a ukazoval matce koně, který mu byl ukraden a opět navrácen. „Nevím, co si mám o tom myslet,“ řekl. „Kůň je silnější než kdy předtím. A taky klidnější. Abych bohu poděkoval.“ Strýc Chosrove, který byl v salóncu, popuzeně zvolal: „Ticho, člověče, ticho. Vrátili vám koně. Toho si nevšímejte.“**

Taky mám ráda koně, a nikdy jsem ho neměla, jen mě občas někdo pozval se svézt. Je to velká radost, mít nablízku přátelské lidi a ještě i zvířata. Podobně závatný pocit mám při čtení dobrých knížek, jako jsou třeba zrovna ty od W. Saroyana. Pomalu už patří k méně známým, i když jedna z nich, „Tracyho tygr“, se v roce 2009 dostala do první stovky v anketě „Kniha mého srdce“. Přesně v době, kdy nejprodávanější knihou světa byl „Lovec draků“ od jiného mého oblíbeného spisovatele, **Khaleda Hosseiniho**. Tento autor, aniž by W. Saroyana napodoboval, má s ním mnoho společného. Také žije jinde než v zemi svých předků. Narodil se v Kábulu, prožil tam dětství, ale většinu života strávil v USA, kde vystudoval medicínu, stal se lékařem a posléze i autorem teď už tří pozoruhodných knih. Píše o životě v rodném Afghánistánu i v nové vlasti a je blízký lidem všech národů. Někdo musel uprchnout z míst, která měl rád, někdo si může svůj domov vybírat, ale vystěhovalci jsme tak trochu všichni. I my tady u nás. Žijeme doma, a přece se nám stýská po domově: po tom, co je právě pro nás tím pravým domovem a co nám čím dál tím rychleji mizí před očima.

Slyšela jsem o tom, že někoho může bolet amputovaná noha i tam, kde už vlastně není – a stejné je to při cestě krajinou, když člověk mine místo, kde býval strom nebo něco jiného, co mu bylo milé a co se ztratilo třeba úplně zbytečně. Přála bych sobě i vám, abychom se o prázdninách setkávali jen se samými změnami k lepšímu a aby to, co je hezké a co by mělo zůstat, jsme našli bezpečně na svém místě, tak abychom se tam mohli vracet a být tam jako doma. **-ah-**

Obr. -ah-

Honza Knížek a jeho povídky

Kompost není jediným časopisem Šmidingerovy knihovny. Už od konce osmdesátých let vydává dětské oddělení dvakrát ročně oblíbeného **Kamaráda**. Pamatuji si řadu jmen, s kterými jsem se nad jeho stránkami kdysi setkala poprvé a později jsem je vídala v souvislosti s umístěním v různých literárních soutěžích (můžu jmenovat např. sestry Rysovy ze Sedlice). V poslední době se stal pravidelným příspěvatelem další talentovaný student – osmnáctiletý gymnazista Jan Knížek, syn naší kolegyně Markéty z oddělení pro dospělé. **V čísle 48 vyšla povídka Slepotá**, jejímž námětem je závislost na počítači, a podobné téma měl i článek v č. 50. Počítá se ještě i s dalšími příspěvky. Honza je mladík se spoustou zájmů a nápadů – občas se dozvíme o jeho dalším úspěchu v programování (např. [zde](#) nebo [zde](#)) a také se s ním vídáme - tu na některé akci knihovny, kde se svými sestrami často pomáhá, tu na jeho vlastních internetových stránkách (www.janknizek.cz), jindy třeba při sportu (stolní tenis, Slackline, ...). V Kompostu si nyní můžete přečíst něco z jeho nejnovější tvorby:

Bude?

Otevírám oči. Čísílka na zdi. Ukazují 8:02 GMT. Jen tak mimochodem si v duchu dodám 3. října 2098. Na datum se nikdy nedívám. Věřím, že si tím alespoň trochu trénuji paměť. Připravuji se na dotek chladné podlahy. Čím jsem starší, tím je to horší. Čistím si zuby. Sevřu rty, abych nepocákal

zrcadlo pastou. Je to zbytečné. Během mrknutí oka by se vyčistilo samo, ale zvyk je železná košile. Roztrhnu rohlík. Postě si povzdechnu, proč nedrobí. Je to úžasná věc – nedrobící rohlík, ale když nemám talířek plný drobků, tolik mi nechutná.

Narovnal jsem fotorámeček s hýbající se siluetou mého vnuka Tua.

Usměju se. Sednu si. Myslím na něj. Jen to pozitivní. Dneska skládá zkoušky ve dvěstědvacet kilometrů vzdálené Praze na

Jan Knížek, foto Petr Škotko

vysokou školu. Věřím, že ho přijmou s otevřenou náručí.

Mávnu rukou, je 9:13 a pouštím si přehled novin.

„Vš přijí...“ Znovu si připomenu Tua, tohle přece vím. Mávnu rukou.

„USA vs. Rusko, startu...“ Opět mávnu.

„P. Li u moci...“ Mávnu opačným směrem.

Vše ztichne. Alespoň, že dnes nebyla žádná nehoda, říkám si.

Dvě vteřinky v chodbě a jsem oblečený. Jdu na procházku.

Cestou čtu poutače. „TV,“ hlásá jeden. Opět se divím, jak je možné, že nejúspěšnější reklamy mají dvě, tři písmena. Současná generace prý delší nevnímá tak pozorně.

Potěší mě výstavba nového obrovského parku. Není sice takový jako za starých časů, ale i tak má své kouzlo. Oproti polykarbonátovým domům z lehčeného hliníku.

„Hm, hm, hm,“ broukám si spolu s okolo letícím ptáčkem.

Příjemně unaven se vracím domů.

Očekávám Tua s Bolnem. Nechám si vytvarovat pohovku. Zapomínám, kde jsem, příjemně podřimuju.

„Vžžž,“ otevírají se dveře. Obejmu se s Tuem.

„Kde zůstal táta?“

„Dole.“

„Aha, tak na něj počkáme. A co? Vzali tě, když jsi tam jel takovou dálku?“ Usměji se na něj.

„Jo, kousek :).“ Obejmu i jeho otce.

„Byly problémy s autem ;).“

„Už je to v pořádku? Myslel jsem, že bychom to mohli zajet někam oslavit, ale můžeme se klidně projít.“

„Už OK, můžeme jet ;).“

Cestou poslouchám jejich útržkovitý rozhovor. Nejsem fanoušek nových trendů, působí na mě, jako kdybych slyšel jen každé druhé slovo. Jejich vyjadřování sympatií mezi řádky mi také neseď, ani vlastně nevím, kdy se na mě usmáli naposledy.

Záblesk... Rána... Cítím prudkou bolest na hlavě... Myšlenky se mi rozsypaly... Nic nechápu... Na nic nemyslím... Ani nemůžu... Mlhavě vidím, jak ke mně přiskakují Tu s Bolnem...

„Tati!“ vyděšeně křičí.

„Dědo, jak se to mohlo stát, tohle...“

„...nedává to...“

„...blbost...“

Slyším útržky výkřiků.

Myšlenky se mi zpomalují... Teď... Teprve teď... Emoce... Láska... Cit... Láska... Tu... Mám ho rád... On mě taky... Je to můj vnuk... Jsem jeho děda... Jsem šťastný... Nenačil jsem ho chytat ryby... I tak mě má rád... Povedlo se... Předal jsem mu city... Mít rád své okolí... Usměju se... Doufám, že to vidí... Přežiji..? Možná... Je to důležité..? Má mě rád... Já jeho taky... Bere si mě bezvědomí...

Jen to ne

Zírám? Nezírá. Zírám? Zírám. Zamávám si rukou před obličejem. Zírám. Do tmy. Jen nevidím rozdíl.

Šok. Ostré světlo. Zařezává se mi do očí. Prudce trhnu hlavou. Mihne se stín. Krátce zahlédnu ruku. Vlastně jen pár prstů. To oni rozsvítili. Světlo dosáhlo plné intenzity. Žárovky se nažhavyly úplně. Sterilní bílé nemocniční světlo.

Zasténám. Už je to tu. Zase. Jako každý den. Příšerné ráno. Po příšerné noci.

Rozhlížím se. Hledám cokoliv na nohy. Nechci jít bos. Bohužel. Nic. Zase.

Sevru rty. Ucítím bolest. Mám opar. No to je výborný. Dnešek bude dlouhý. Musím někde nasbírat sílu. Abych to vydržel. Co přece můžu dělat. Je to důležité. Nedat se.

Plánuji nejkratší cestu. Až vstanu, musí to trvat co nejkratší dobu. Nějaké hadry. Stačí.

Vstanu.

Povedlo se.

Třísknu dveřmi

a

jdu.

Jdu – do – školy.

Jan Knížek

„Když jsem šel, našel jsem kamínek bílý...“

Při pravidelných setkáních naší skupinky kantelistů rádi zpíváme mezi jinými písničkami jednu obzvlášť starodávnou, která začíná slovy: „Když jsem šel, našel jsem kamínek bílý...“ a v které se zpívá o svatém Janu a rozkvetlé růži. Hodí se tedy hlavně k datu 24. 6., ale vzpomeneme si na ni skoro pokaždé, jak se nám líbí. Koho těší hudba a zpěv, toho zveme, aby se k nám aspoň tu a tam přidal. Někdo chodí mezi kantelisty každý měsíc, někdo jen jednou za delší dobu. Podobné je to i s jinými našimi akcemi, že se přizpůsobujeme jak těm, jimž vyhovuje pevný řád, tak druhým, kdo se raději rozhodují podle okolností a okamžité nálady.

A když je řeč o svátku sv. Jana a o růžích, máme pro vás na to téma ještě i verše naší kolegyně – knihovnice Ólgy Falcové.

Foto -vh-

Napsala je před lety, v době, kdy ještě žila na Slovensku a neměla tušení, že se jednou přestěhuje do Strakonice. -ah-

Biele ruže

Na lúčoch slnka
pavúci siete tkajú
Posielajú bozky po rose
A biele ruže pijú
plnými dúškami
Chcú kúpeľ v mlieku
Z trnia sa vyzliekajú

Zaspali

Pšť - nezobúdzaj ich
Snívajú o púčkoch
so zelenými listami
a lícia sa im rumenia
Milujú slnko a dažde
Ruže vždy milujú

Oľga Falcová

Listovka

Zapomenuté kouty Strakonicka - Míchov

Pokud si při čtení Kompostu stiháte prokliknout i odkazy, pravděpodobně jste četli zápis z výletu do lesa zvaného Míchov (viz [zde](#)). Je to místo, kam se dostaneme buď ze Skočic, nebo třeba z Drahonice, to znamená z míst dosažitelných veřejnou dopravou. Než jsem se tam podívala poprvé, ani jsem si nedovedla představit, že tak blízko od hlavního tahu na České Budějovice může být podobně pěkné místo se zachovanou přírodou. Je to listnatý les plný všech možných (i vzácných) druhů rostlin a živočichů. Na pohled vypadá jako udržovaný park, a přitom se zde ani neseče, ani se nepěstuje nic ozdobného – porost je tak akorát hustý a podmínky tak příznivé, že tráva je „tak akorát“, kvítí rozkvetá po celý rok v různých kombinacích, ptactvo a další tvorové nacházejí obživu i úkryt, zkrátka radost pohledět. Když jsme tam byli v létě 2008 spolu s p. Václavem Chánem a stáli na břehu potůčku lemovaného porostem hájových druhů, viděli jsme, jak je tam náš přítel botanik šťastný. -ah-

Foto -ah-

Čeština hrou

Ve fondu pobočky ŠK Za Parkem máme k půjčení nenápadnou brožurku s názvem „Vyjmenovaná slova“. Snadno se přehlédne, ale přitom je to dílko opravdu mimořádné – vytvořili ho totiž ve školním roce 2012/2013 žáci 3. A ze ZŠ F. L. Čelakovského. Všechny je dobře znám, protože každý měsíc chodí společně do knihovny. Doprovází je paní učitelka Miluše Mičková, která je častou účastnicí i na setkáních kantelistů a jiných akcích, ráda o svých svěřencích vypráví a vím od ní i to, že při vymýšlení zábavných mluvnických cvičení jim nemusela skoro vůbec pomáhat. Povedlo se jim to opravdu pěkně a určitě je takové učení o to víc baví. A tady je pár úryvků na ukázkou:

Nejdříve z bláznivé povídky o slepýšovi: „... Jednou se mu zdálo, že hraje s netop_rem Pep_čkem p_ing-pong. Slep_š se čepýřil, že nemá čím držet pátku. Nezbylo mu nic jiného, než ji držet p_skem. Třp_tivý p_ng-pongový míček náhle zasáhl netop_ra do krku. Zranění bylo smrtelné. Proběhlo vyšetřování a soudní p_tva, protože netop_r je chráněný. Slep_š si musel odp_kat trest za svůj čin ve vězení. Naštěstí to byl všechno jen SEN!“

A ještě z úplně prozaického vyprávění o školním výletě: „... Na hradě Sov_nci měli v_bornou prohlídku. Bylo to tak zajímavé, že jeden žák si neustále v_pisoval poznámky, až v_psal dvě pera. Průvodkyně je pak zavedla na hradní v_žku, odkud byl krásný v_hled. Potom si dali v_tečný oběd v restauraci Nůž a v_dlička a v_dali se zpátky domů. Doma pak v_letníky zvesela přiv_tali jejich rodiče.“ -ah-

„Vieš, Pavlík, to sú len také kecy...“

V předvánočním [prosinčovém čísle](#) loňského Kompostu jsem psala o tom, jak p. František Hobizal chodíval vždycky na Štědrý večer na hřbitov za svými farníky a míval silný pocit, že o tom vědí a mají z toho radost. Podobně uvažovala MUDr. Marie Svatošová, zakladatelka prvního hospice v ČR, kterou mnozí z vás jistě znají z rozhlasu nebo z jejích knížek (například „Náhody a náhodičky“ - o nápadně zvláštních „náhodách“).

Když se narodila, zdálo se, že nepřežije. Když se hlásila na zdravotní školu, hodný pan učitel jí to (v dobrém úmyslu) rozmlouval, že by na to nestačila. Ale nakonec všechno dopadlo úplně jinak a je mnoho lidí, kteří měli a mají z práce paní doktorky velký užitek. I kdyby nic jiného, může nás inspirovat právě její optimismus a elán.

Nemám zrovna ráda přeposílané mailly s nejrůznějšími prezentacemi a moudry, byť některé jsou asi docela pěkné, ale jednou mi tímhle způsobem odněkud přišlo povídání převzaté právě od p. Svatošové, a tak jsem si ho přečetla a moc se mi líbilo. Bylo o tom, jak se dvě miminka, dvojčata, ještě před svým narozením dohadují o mamince a o světě – holčička na obojí věří, ale chlapeček ne. Argumentuje, že o životě po porodu nejsou žádné důkazy, nikdo se „odtamtud“ nevrátil a nic takového nedosvědčil, maminku nikdo neviděl... Holčička zase tvrdí, že o ní ví, že ji přece má všude kole sebe a bere si od ní sílu... zkrátka se ne a ne dohodnout, ale čtenář se jen usměje a řekne si, že ještě pár dní a všechno se to dozvedí.

Na tohle milé podobenství jsem si od té doby vzpomněla při mnoha příležitostech, rodinných i jiných. Jednou z nich byl na konci minulého roku den pohřbu zpěváka Pavla Bobka – člověka, kterému vděčím za spoustu příjemných chvil provázených jeho písničkami. Desku „Veď mě dál, cesto má“ jsme dokonce měli s bratrem a rodiči tak rádi, že jsme si ji řadu let pravidelně pouštěli ve sváteční dny. A ústřední písničku „Country roads“ zpíváme každý rok na anglickém kempu, přičemž česká slova znají všichni starší účastníci bezpečně z paměti, tak jak si je před lety zapsali do hlavy podobně jako já.

Vzpomínky na společné chvíle se členy rodiny nebo třeba nějaké zájmové skupinky si přímo říkají o přání, aby se už navždy mohli v míru a v radosti znovu všichni vídat v jakémsi „životě po životě“, tak jako se setkala dvojčata z příběhu po svém narození jedno s druhým a ještě i s maminkou. A zrovna Pavel Bobek (jak se můžeme dočíst v knize J. Kříženeckého „Pavel Bobek“) se podělil o zvláštní zážitek z doby, kdy na tom byl zdravotně hodně špatně, nedařilo se mu rozlišovat, co je skutečnost, a co ne... a v tomhle rozpoložení měl jednou pocit, že hovořil se svým dávno zemřelým přítelem, režisérem Jánem Roháčem. Divil se, že spolu mohou najednou být, když něco takového přece nejde, a dostal na to typicky roháčovskou odpověď: „Vieš, Pavlík, to sú len také kecy.“

Foto -ah-

Příchod jara a léta, to je taky takový „život po životě“, a kdybychom ho každým rokem neviděli na vlastní oči, těžko bychom na něj mohli věřit. Při pohledu na holé stromy a vyrudlé trávníky bychom si nedovedli představit, že z pupenů vyrazí jednoho dne nové listy a ze země zelená tráva a květiny. Kdyby o tom někdo vyprávěl, měli bychom ho za blázná. A pak by jen tak, jako by nic, to všechno najednou přišlo a všichni by se divili... -ah-

Jedlý Kompost

Bezmasé karbanátky

Ingredience: sójové kostky (případně granulát), cibule, česnek, celozrnná hladká mouka, strouhanka, pepř, drcený kmín, majoránka, petržel, sůl, rostlinný olej, sójová omáčka

Postup přípravy: Sójové kostky uvaříme doměkka v osoleném a okořeněném nálevu. Pomeleme je v masovém mlýnku společně s lehce orestovanou cibulí a česnekem. Těsto ochutíme kmínem, pepřem, posekanou petrželí, majoránkou, sójovou omáčkou, dle potřeby dosolíme a spojíme moukou a strouhankou. Karbanátky obalíme ve strouhance a smažíme dozlatova.

Špenátové bramboráky

Ingredience: brambory, čerstvý nebo mražený sekaný listový špenát, hladká celozrnná mouka, česnek, pepř, majoránka, sůl

Postup přípravy: Brambory nastroháme nahrubo, smícháme se špenátem

(rozmráženým zbaveným vody), utřeným česnekem, kořením a osolíme. Těsto spojíme dle potřeby hladkou celozrnnou moukou. Smažíme do hnědnutí okrajů.

Alternativně můžeme místo špenátu použít nastrouhané uzené tofu nebo kyselé zelí.

Sladká marináda na zeleninu

Ingredience: melasa (příp. kukuřičný apod. sirup – 1 lžíce), rostlinný olej (2 lžíce), citrónová šťáva (2 lžíce), sušený česnek (2 lžičky), sladká paprika (1 lžička), sůl (1 lžička), pepř (špetka)

Postup přípravy: Všechny suroviny důkladně rozmícháme a marinujeme kusy zeleniny ke grilování.

Grilovaný celer / celerové hranolky

Ingredience: celer, sůl.

Postup přípravy: Celer nakrájíme na cca 0,5 cm silné plátky a vaříme 3 - 5 minut v osolené vodě. Necháme okapat, vychladnout a marinujeme ve sladké marinádě na zeleninu (ideálně přes noc). Plátky celeru v kuse nebo pokrájené na hranolky grilujeme, smažíme nebo pečeme v troubě dozlatova.

Paprikový dip

Ingredience: sojanéza (kupovaná nebo domácí - 250 g), pečená červená paprika, česnek (1 stroužek), tymián, sůl.

Postup přípravy: Upečenou nebo grilovanou červenou papriku zbavíme slupky a smícháme se sojanézou a ostatními ingrediencemi. Umixujeme dohladka.

Jablečné čatný

Ingredience: jablka, cibule, bílé papriky (v poměru asi 2:1:1), červený vinný ocet, rozinky, zázvor, česnek, přírodní cukr, skořice, sůl.

Postup přípravy: Jablka zbavíme slupky a nakrájíme na drobné kostky, cibuli na půlkolečka a papriku na slabé plátky. Na 1 kg směsi přidáme asi 2 dcl červeného vinného octa, stejné množství vody, 100 g rozinek, 6 – 8 stroužků česneku nakrájených na plátky, nastrouhaný zázvor dle chuti, lžičku soli, 2 lžíce skořice. Na mírném ohni dusíme do částečného rozvaření jablek (20 – 30 min.). Po odstavení vmícháme cca 150 g přírodního cukru a necháme vychladnout. Pro dlouhodobé uchování můžeme plnit do zavařovacích sklenic a sterilizovat. -jj-

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková, Vilém Hrdlička, Marie Linhartová, Karolína Levá, Petr Vittek, Eva Legátová, Lenka Vamberová, František Langmajer, Zdeňka Jelenová, Jan Knížek, Oľga Falcová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Alena Hrdličková

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2014

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Inf. centrum NO a EU, Husova 380

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Mgr. Alena Hrdličková -ah-

Pobočka ŠK Za Parkem, Husova 380

Po a Čt: 13:00 - 18:00, St: 8:00 - 12:00 (otevírací doba půjčovny pro děti a dospělé)

tel.: 380 422 720

E-mail: alena.hrdlickova@knih-st.cz

Ing. Vilém Hrdlička -vh-

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

